

RELAȚIA DINTRE ATITUDINEA PĂRINȚI-COPII ȘI STILUL DE SOLUȚIONARE A CONFLICTULUI

Ludmila ANȚIBOR, Svetlana TOLSTAI

Catedra Psihologie

La formation de la personnalité commence dans la famille. Notamment dans la famille, par le système formé des mythes, des valeurs, de la culture des relations on jette les bases de la personnalité, on projette les aspirations, les perspectives de la coopération avec les autres. La non-conformité dans les relations avec les parents est liée aux émotions de l'enfant, et elle amène à l'apparition et à la fixation dans la conduite des moyens plus agressifs dans des situations conflictuelles.

Familia este mediul primar de socializare a individului. În cadrul ei individul asimilează primele experiențe sociale, în particular cu referință la realizarea modelului de comportament parental. Cercetătorii în mare parte împărtășesc opinia despre repetarea sistemului interrelațiilor, în conformitate cu care sistemul relațiilor în cuplu în linii majore va reflecta modelul comportamentului părinților. Afinitatea parentală se prezintă ca o forță motrice a dezvoltării copilului, contribuind la satisfacerea trebuințelor bazale ale persoanei, care se referă la funcțiile vitale de importanță primară (A.Adler, 1999; R.Berns, 1986; J.Bowlby, 1991; D.V.Winnicott, 1998; P.B.Овчарова, 2006; А.С.Спиваковская, 2000; S.Freud, 1989; E.Fromm, 2001; E.Erikson, 1996). Dragostea părinților se prezintă ca cea mai puternic manifestată și de durată trebuință umană.

Familia este grupul cel mai important dintre toate grupurile sociale, deoarece ea influențează și modelează persoana umană pe parcursul întregii veți. Unii merg chiar mai departe și susțin că influența ei asupra persoanei e atât de mare, încât ea egalează acțiunea celorlalte grupuri sociale. Aceasta este cu deosebire în cazul cercetărilor efectuate în psihanaliză, psihologia socială și sociologie, susținând că familia este adevăratul laborator de formare a personalității. Transformarea individului în personalitate, adică în individ cu statut social, este în primul rând opera familiei. Sunt două cauze care explică această influență a familiei asupra persoanei: una este legată de faptul că acțiunea familiei se exercită de timpuriu, iar a doua - că multă vreme familia e unica cale prin care se canalizează oricare altă acțiune de socializare, ea fiind identică cu întreaga lume socială a copilului [2, p.131].

Părinții reprezintă primul context social de dezvoltare al copilului, care practic asigură satisfacerea tuturor necesităților lui, inclusiv a celor de dragoste și afectivitate. Necesitatea de dragoste parentală constituie una dintre cele mai puternice și de durată trebuință umană, de ea are nevoie copilul la orice vârstă (E.Fromm, 2001; P.B. Овчарова, 2003). „Există o singură patimă, scria E. Fromm, care satisface necesitatea omului în unitatea sa cu lumea și în formarea pe această cale a sentimentului de întreg și individual, aceasta este dragostea. Dragostea este unitatea cu cineva sau cu ceva din exterior, cu condiția păstrării separate și intacte a eu-lui personal [6, p.137]. Dragostea productivă întotdeauna include în sine un complex de relații de grijă, răspundere, stimă și cunoștințe (E.Fromm, 1993). Asigurarea întregului complex de astfel de relații și satisfacerea necesității în dragoste în primii ani de viață ai copilului este în responsabilitatea și competența doar a părintelui. S.Freud sublinia influența absolută a părinților în primii ani de copilărie asupra dezvoltării ulterioare a personalității (S.Freud, 1989). Se consideră că deficitul de dragoste la o vârstă fragedă are drept consecință dezvoltarea emoțională insuficientă a omului. Personalitatea formată în condițiile privării de dragostea parentală se caracterizează prin sentiment de gol lăuntric; printr-o puternică necesitate de contact și de apropiere sufletească. Asemenea oameni au o personalitate infantilă.

Analizând această problemă în literatura de specialitate (И.С.Кон, 2001; Л.Б.Шнейдер, 2000; P.B.Овчарова, 2003; E.Fromm, 2001; А.С.Спиваковская, 2000), putem constata că la moment nu există o determinare clară și fără dubii a noțiunii de *parentalitate*. Cu toate acestea, putem constata că ea (parentalitatea) este o subsistemă dinamică, care trece prin anumite stadii de dezvoltare, deci, ea se află într-un sistem determinat de familie și poate fi studiată prin două ipostase: paternitate și maternitate. Dragostea maternă și paternă sunt părți componente ale fenomenului unic de dragoste parentală. Ea are și componente biologice înnăscute, dar în general atitudinea părinților față de copii constituie un fenomen cultural-istoric care se transformă în context diacronic, aflându-se sub influența normelor și valorilor sociale [5, p.57]. Familia, fiind mobilă și având o

structură schimbătoare în interiorul său, este o sistemă funcțională determinatorie. Ea prezintă o formă de organizare a spațiului social al personalității. În familie, ca în orice sistemă socială, există împărțirea pozițiilor și funcțiilor subiective printre reprezentanții relațiilor familiale. În același timp, deosebiri fiziologice și psihologice dintre bărbați și femei determină și deosebiri dintre tacticile comportamentale de orice gen, în relații și de mariaje, și cu copilul. Astfel, putem constata că la cercetarea fenomenului dragostei parentale este necesar a distinge specificul dragostei paterne și a celei materne, și îndeosebi - influența acestor părți componente ale dragostei parentale, la fel ca și completarea lor reciprocă asupra dezvoltării personalității copilului, socializării lui pe parcursul vieții.

După cum să știe, dragostea mamei este necondiționată, ea iubește copilul așa cum este el, atunci când dragostea tatei este condiționată, el se mândrește cu succesele și reușitele copilului. Dar omul are nevoie de ambele aspecte ale acestei dragoste parentale. Pentru el este important ca să fie evaluat obiectiv pentru succesele reale din viață, dar nu mai puțin important este și faptul ca el să fie acceptat și iubit necondiționat. Deci, ridicarea eficacității social-pedagogice a familiei și a educației familiale este posibilă doar în cazul unei îmbinări reușite a ambelor componente a dragostei parentale.

Însă apare o contradicție între realizarea maternității cu participarea activă a femeilor în activitatea de muncă socială. Să apelăm în acest caz la teoria cultural-istorică a lui L.S.Vygotskii. Procesele de educație în această teorie sunt examinate pe de o parte ca predestinate rezolvării contradicțiilor sociale, pe de alta – conținând în sine un caracter conflictual intern. Dar conflictul devine posibil doar în cazul prezenței unei lumi interioare bogate a omului, a unui sistem de trebuințe complex și variat (Ф.Е.Василюк, 1984). Sunt diverse forme ale retrăirii lăuntrice. După A.V.Litvinova, există două forme de contradicție - conflictul – o trăire afectivă acută, și criza – o trăire complexă și o situație mai mult sau mai puțin activă (А.В.Литвинова, 2004). Deci, conflictul în acest caz se transpune într-un proces de criză, se manifestă ca etapă centrală a lui (Л.С.Выготский, 1984). Anume o astfel de situație putem constata actualmente la întrebarea în cauză.

În pofida celor menționate, aceste două teme majore (dragostea parentală și problema conflictului) înglobează în sine o componentă inevitabilă a vieții de familie. Aceasta din urmă, continuă să genereze multiple dezbateri și rezultate contradictorii, incitând savanții la noi abordări teoretice și aplicații practice. Însă studierea fenomenului „dragoste parentală” în corelație cu comportamentul în situații de conflict nu a ocupat un teren larg de cercetări. Anume acest moment ne-a motivat alegerea temei de cercetare.

Obiectul cercetării este influența părților componente ale sentimentului de dragoste parentală asupra orientării acțiunilor femeilor în situația de conflict. Să presupunem că între imaginea dragostei parentală și particularitățile comportamentului în situație de conflict există un raport de dependență. Cercetarea s-a efectuat pe parcursul unui an în mediul femeilor – cetățene ale Republicii Moldova. În cercetarea raportului dintre reprezentarea dragostei parentale și orientările manifestate personal în situația de conflict au fost implicate 80 de femei din mun. Chișinău, cu vârsta între 21 și 45 de ani, selectate din diverse tipuri de familii: familii incomplete (mame solitare); complete, cu statut marital oficial – înregistrare civilă a căsătoriei; familii complete cu statut marital neoficial – familii în care nu s-a recurs la înregistrarea căsătoriei; femei din cupluri inconstante, caracterizate de raporturi temporare între parteneri.

Pentru a observa în ce măsură a fost realizat scopul investigației preconizate, dacă s-au adevărit sau nu ipotezele înaintate, vom recurge la **analiza calitativă și cantitativă** a rezultatelor obținute.

În urma cercetării imaginii dragostei parentale am căpătat următoarele date expuse în tabelul 1 – imaginea dragostei tatălui, și tabelul 2 – imaginea dragostei mamei.

Tabelul 1

Imaginea dragostei tatălui la diverse grupuri de femei

Familii incomplete				Familii cu statut oficial			Familii neoficializate (relații de concubinaj)			Femei solitare		
№	Componenta DrP			Componenta DrP			Componenta DrP			Componenta DrP		
	af	cog	com	af	cog	com	af	cog	com	af	cog	com
	-0,71	0,66	0,42	1,39	1,95	1,52	1,79	1,19	1,04	-0,15	0,34	0,11

Tabelul 2

Imaginea dragostei mamei la diverse grupuri de femei

Familii incomplete				Familii cu statut oficial			Familii neoficializate (relații de concubinaj)			Femei solitare		
№	Componenta DrP			Componenta DrP			Componenta DrP			Componenta DrP		
	af	cog	comp	af	cog	comp	af	cog	comp	af	cog	comp
	1,12	1,42	1,89	0,91	1,69	2,26	1,39	1,96	1,02	2,05	1,14	1,18

După cercetarea și prelucrarea statistico-matematică a datelor căpătate prin aplicarea metodei modificate de R.V.Ovcearova privind identificarea reprezentărilor dragostei parentale, se poate afirma că unele medii aritmetice cu referință la părțile componente ale dragostei părinților sunt îndeosebi de reliefate. Dacă se examinează mediile pentru toate grupele de femei vizavi de aprecierea componentelor imaginii dragostei parentale a tatălui și a mamei, cele mai înalte rezultate au fost oferite de către femeile care au o căsătorie înregistrată (37,40%). Se atestă o diferență mică în grupul de femei care mențin o relație de familie în concubinaj (30,30%). Cel mai mic rezultat au căpătat femeile care fac parte dintr-o familie incompetentă – mamele solitare (13,80%), femeile din cupluri inconstante, caracterizate de raporturi temporare între parteneri, au obținut rezultate de 18,50%. Datele sunt prezentate, pentru o mai bună vizualizare, în diagrama 1.

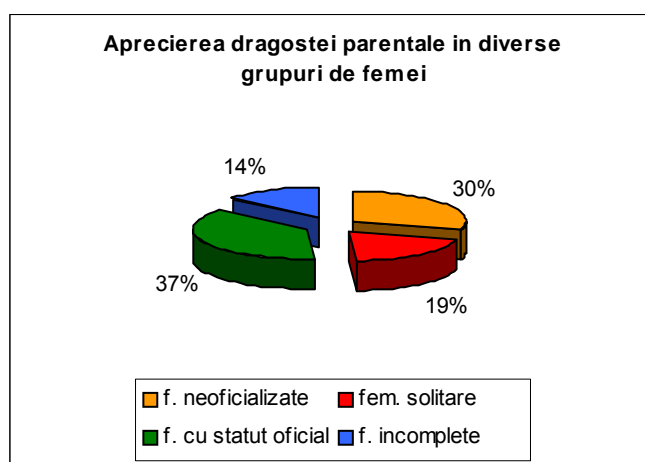

Diagrama 1

Datele ce se referă la analiza calitativă a imaginii dragostei parentale la diverse grupuri de femei sunt prezentate în tabelul 3.

Tabelul 3

Datele ce se referă la analiza calitativă a imaginii dragostei parentale la diverse grupuri de femei

Componente	Familii incomplete		Familii cu statut oficial		Familii neoficializate		Femei solitare	
	tata	mama	tata	mama	tata	mama	tata	mama
Pozitiv - negativ	0,67	2,06	1,89	2,06	1,17	1,28	-0,91	2,28
Propus - respins	0,83	2,11	2,11	2,22	0,46	1,06	0,11	1,33
Afectiv - distanțat	-0,33	2,61	1,17	1,67	1,06	2,44	0,56	1,17
Solicitat - aleatoriu	-1,26	1,83	1,61	1,22	1,61	2,17	0,59	1,06
Realizabil - irealizabil	0	0,72	0,39	0,93	0,78	1,06	-0,17	0,83
Simplu - complex	-0,61	0,89	1,89	2,56	1,83	1,78	-0,06	1,13

Rezultatele testării prin metoda lui K.Tomas sunt prezentate și în diagrama 2. Datele au fost căpătate prin intermediul analizei indicilor de limită ai metodei: alegerea competiției ca mod preferat de monitorizare a conflictelor.

Alegerea competiției ca mod preferat de monitorizare a conflictelor în diverse grupuri de femei

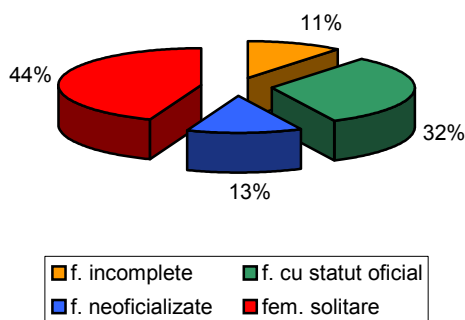
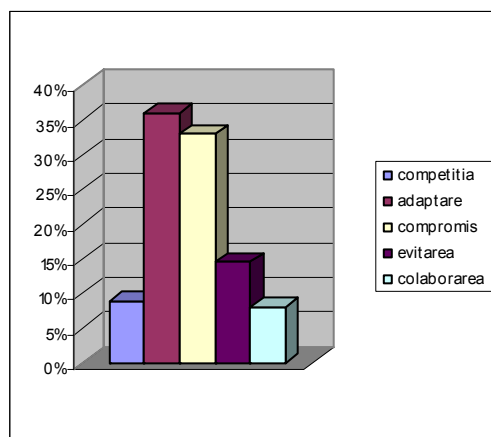

Diagrama 2

Pe parcursul cercetării am remarcat anumite particularități ale imaginii dragostei parentale la femeii din diferite grupe.

La **femeile din familii incomplete** imaginea dragostei mamei este dominată de componenta comportamentală care se diferențiază lesne de către părinte și este accesibilă pentru aprecierile copilului. Astfel, în opinia femeilor, mama a influențat clar domeniul comportamental al dezvoltării lor. Se poate concluziona faptul că această componentă comportamentală a imaginii dragostei parentale determină strategia parentală a femeilor, condiționându-le să manifeste grijă față de copiii săi, cu deosebire față de trebuințele fiziologice ale lor. Cât privește particularitățile imaginii dragostei parentale a tatălui la femeile din familii incomplete (mame solitare), se poate vorbi despre deficiența a componentei afective a dragostei parentale cu aspect negativ, în care se observă mai pronunțat calitatea „solicitat – aleatoriu”, moment care denotă imaginea unei persoane adulte lipsită de responsabilitate, caracteristică imaginii dragostei parentale a tatălui.

Prin intermediul imaginii dragostei parentale, identificate în grupul femeilor din familii incomplete, s-a recurs la alegerea modului de monitorizare a conflictelor cu ajutorul celor două componente ale metodei lui K.Tomas: adaptare și compromis (histograma 1).

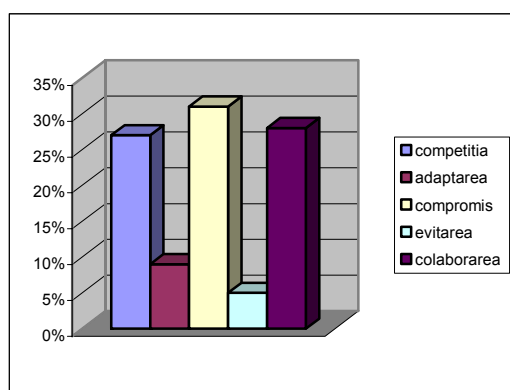
Histograma 1

Orientarea în situațiile de conflict este unilaterală, nediferențiată. Femeia posedă capacitatea de apreciere a situației prin prisma opiniilor partenerului și imediat acceptă opinia lui, fapt care, considerăm, creează dificultăți în elaborarea unei structuri oportune de acțiuni comune cu diferențierea rolurilor.

Analiza rezultatelor căpătate în grupul *femeilor din familii cu statut oficial* reglementat a indicat dezacordul rolurilor în cadrul cuplului, caracteristic structurilor familiale tradiționale, reflectat în imaginea dragostei parentale. Componenta afectivă a dragostei materne nu influențează relațiile femeilor din grupul dat în situația de conflict. Cu alte cuvinte, conform opiniei femeilor din această grupă, în situația de conflict nu au importanță evenimentele ce caracterizează dinamica relațiilor emoționale cu mama în copilărie, caracterul acestor relații având utilizare în alte scopuri, în alte situații de relații intrafamiliale și în propriul statut parental. O apreciere înaltă a fost oferită componentei comportamentale a imaginii dragostei mamei, urmarea căreia, de către femeile din grupul celor care au o familie oficială, se implementează într-o tactică deosebită de comportament în situația de conflict.

Imaginea cognitivă a dragostei tatălui determină scenariul comportamental al femeilor din grupul dat în situația de conflict, acesta afectând mai mult domeniul rolurilor de familie și inacceptarea unor abateri de la rolurile prescrise, manifestându-se în crize de gelozie. Femeile din acest grup au ales mai frecvent în calitate de modele de monitorizare a situației de conflict: compromisul, capacitatea de a adopta o schemă de acțiuni compatibilă ambelor părți – colaborarea, competiția (histograma 2).

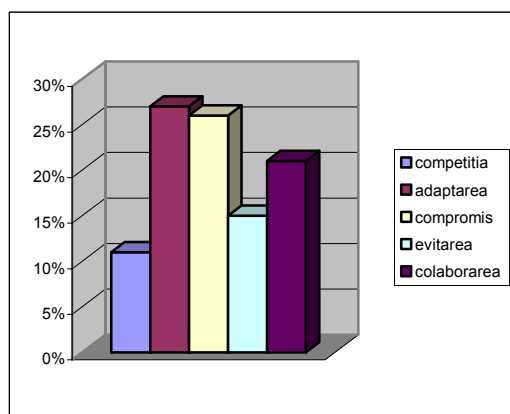
Dacă vom examina strategia de comportament în situație de conflict la care recurg aceste femei, se poate menționa că ele posedă capacitatea de a aprecia situația în conformitate cu opiniile partenerului (compromis), de a analiza pe deplin propriile capacități în raport cu partenerul, trebuințele lor și funcțiile partenerului în satisfacerea acestora (competiție), sunt capabile să întocmească scheme ale acțiunilor comune în vederea rezolvării (colaborare).

Histograma 2

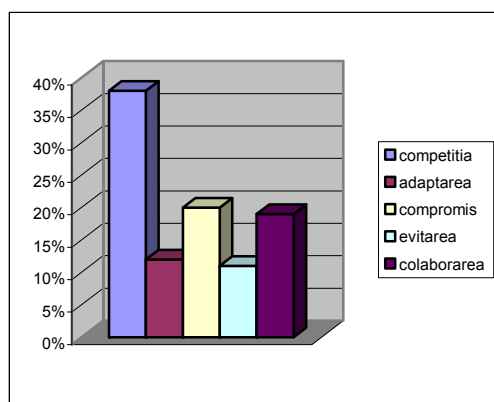
Analizând particularitățile imaginii dragostei parentale pe care o posedă *femeile din familii neoficializate* (sau în relații de concubinaj), se poate menționa că un rol deosebit în formarea personalității acestor femei au componenta cognitivă a imaginii dragostei mamei și cea afectivă a imaginii dragostei tatălui. Imaginea componentei cognitive a dragostei materne transmite cunoștințe, reprezentări cu referință la dragostea parentală și statutul de părinte, contându-se pe particularitățile reale ale personalității femeilor, fapt care influențează mult modul de a gândi constructiv în relațiile interpersonale, inclusiv în situația de conflict.

Dacă ne referim la imaginea dragostei tatălui, se poate spune că în formarea personalității femeilor din grupul dat a jucat un rol mare componenta afectivă a imaginii dragostei paterne. Componenta afectivă a dragostei tatălui este implicată activ în rezolvările la care recurge femeia în situația de conflict. Femeile din grupul dat recurg în situație de conflict la strategii precum adaptarea, compromisul și colaborarea (histograma 3). Se poate concluziona că imaginea componentei emoționale a dragostei paterne influențează puternic domeniul afectiv al femeii și o orientează în situație de conflict spre anumite modele de comportament și strategii de monitorizare. Aceste femei vor recurge mai frecvent la adaptare, colaborare și compromis în scopul rezolvării situației de conflict.

Histograma 3

Despre *femeile solitare* se poate spune că posedă o componentă afectivă dezvoltată în imaginea dragostei materne, reprezentată în dihotomia „pozitiv–negativ”. Tot ele dau prioritate componentei cognitive a dragostei tatălui. Influența imaginii componentei cognitive a dragostei tatălui se resimte în toate domeniile de relaționare conflictuală. Domeniile de relaționare conflictuală în cazul femeilor solitare depind în măsură egală de imaginea componentei cognitive a dragostei tatălui și de imaginea componentei afective a dragostei mamei. Femeile din grupul dat cel mai des recurg la strategia de competiție în soluționarea conflictelor (histograma 4); dar menționăm că la fel femeile din grupul dat aproape totalmente perpetuează metodele de organizare a unei structuri optimale a acțiunilor colective cu distribuirea rolurilor: ele sunt capabile să constituie o schemă a acțiunilor în comun, să și-o reprezinte de pe pozițiile ambelor părți, să o adapteze la motivele fiecăreia dintre acestea.

Histograma 4

În urma analizei cantitative putem concluziona că între imaginea dragostei parentale și particularitățile comportamentului în situație de conflict există un raport de dependență. Femeile își orientează acțiunile în situație de conflict diferit, fiind determinate de asimilarea în cadrul educației familiale a unui sau altui aspect al dragostei părinților: afectiv, cognitiv sau comportamental. În diverse grupuri de femei s-au observat diverse componente ale dragostei parentale. De exemplu, dragostea tatei în componenta afectivă s-a format la femeile din toate tipurile de familie, doar cu calități diferite: la femeile din familii incomplete și femeile solitare – negative, la femeile din familii cu statut oficial și neoficializate – pozitive.

Rezultatele cercetării teoretice a problemei și analiza empirică a obiectului cercetării permit următoarele **constatări:**

Se manifestă diferențe în calitatea reprezentărilor despre structura dragostei parentale a femeilor condiționate de apartenența femeilor la diferite tipuri de familii.

Femeile din cadrul diferitelor tipuri de familii, cu statut marital diferit, pun în uz diverse moduri de orientare în scopul rezolvării situației de conflict.

În urma cercetării empirice au fost identificate componentele imaginii dragostei parentale la femeile cu statut marital diferit, care în mai multe cazuri se aseamănă după structură și calitate.

Componentele și calitățile imaginii dragostei parentale se diferențiază în funcție de calitatea de sex-rol a părinților femeilor.

Componentele și calitățile imaginii dragostei parentale se diferențiază în funcție de statutul marital al femeilor.

A fost identificat caracterul specific al componentelor imaginii dragostei parentale, reieșind din analiza lor. În particular, pentru femeile din familii incomplete și cele din familii complete cu statut marital fără o recunoaștere oficială prezintă importanță componenta afectivă a dragostei tatălui, dar aceasta relevă calități diferite.

Componenta cognitivă a imaginii dragostei tatălui prezintă importanță pentru femeile din familii complete cu statut marital oficial și pentru femeile solitare, dar și în cazul dat se relevă calități diferite: pozitive – pentru femeile cu statut marital oficial, negative – pentru cele solitare.

Toate femeile din cadrul eșantionului cercetat posedă o imagine a dragostei mamei, chiar dacă cu prevalența unor componente diferite, dar caracterizată de aceleași calități pozitive („pozitiv – negativ”): femeile din familiile incomplete relevă componenta pozitivă comportamentală, cele cu statut marital oficial – componenta comportamentală pozitivă, cu statut marital neoficial – componenta cognitivă pozitivă.

Identificând utilizarea strategiilor de comportament privind rezolvarea situațiilor de conflict în funcție de gradul de activism manifestat într-un anumit mod, s-a stabilit că cea mai completă strategie de orientare acțională este posedată de femeile cu statut marital neoficial și oficial. Cea mai restrânsă strategie este posedată de femeile solitare.

Formarea personalității începe în familie. Anume în familie, prin intermediul unui sistem bine constituit, înglobând mituri, valori, cultura relațiilor se pune baza structurilor de personalitate, are loc constituirea sensurilor, motivelor, aspirațiilor, se formează pozițiile subiective ale relațiilor cu alte persoane.

Cercetarea științifică a acestor probleme oferă posibilitatea unei corecții productive și calitative și dezvoltării relațiilor dintre părinți și copii prin intermediul formării și perfecționării sentimentului de dragoste parentală.

Bibliografie:

1. Алешина Ю.Е., Волович А.С. Проблемы усвоения ролей мужчины и женщины // Вопросы психологии. - 1991. - №4. - С.15-21.
2. Выготский Л.С. Собрание сочинений в 6 т. Т. 4. Детская психология / Под ред. Эльконина / Л.С.Выготский. - Москва: Прогресс, 1984. - 432 с.
3. Дружинин В.В., Конторов Д.С., Конторов М.Д. Введение в теорию конфликта. - Москва: Мир, 1989. - 288 с.
4. Милюкова Е.В. Формирование психологических компонентов родительской любви: Дис. канд. психол. наук.
5. Овчарова Р.В. Психологическое сопровождение родительства. - Москва: Издательство Института Психологии, 2003. - 319 с.
6. Фромм Э. Искусство любить / Ред. Д.А. Леонтьев. - 2-е изд. - СПб: 2001. - 224 с.
7. Шабельников В.К., Давлетова А.Д. Развитие личности: семейные детерминанты // Ориентировка личности в психологическом пространстве родительской семьи (на материале исследования казахской семьи).

Prezentat la 25.10.2007